

YEREL COĞRAFI BİLGİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE HALK AĞZINDAN DERLEMELER SÖZLÜĞÜ’NDE GEÇEN YAĞIŞ ŞEKİLLERİNE YÖNELİK SÖYLEMLER

Araştırma Makalesi / Research Article

Yerel Coğrafi Bilgi Bağlamında Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü’nde Geçen Yağış Şekillerine Yönelik Söylemler. *Kapadokya Coğrafya Dergisi*, 1(4)

Geliş Tarihi: 22.06.2021

Kabul Tarihi: 28.06.2021

E-ISSN:

Yasemin AYYILDIZ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi
ysmn_yyldz@hotmail.com
ORCID No: 0000-0002-9239-4945

ÖZ

Anadolu ağızları üzerine hazırlanan çok geniş kapsamlı temel başvuru kaynağı olan Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü’nden faydalanarak hazırlanan bu çalışmada, Anadolu halkının yağış şekilleri ile ilgili yerel coğrafi bilgisinin bazen nükteli anlatımlar ile bazen de güçlü benzetmeler ile dile yansıdığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada Türkçe standart dil ve ağızlarda meteorolojik bir sürecin en önemli elemanı olan yağış şekillerinin dile yansımaları tespit etmek ve bu söylemlerin sınıflandırılmasını yapmak amaçlanmıştır. Bunun bir sonucu olarak doğal ortamda sürekli görüp bildiğimiz yağmur, kar, dolu, buz parçacıkları ve bunların değişik formlarını da içeren, bulutlardaki su veya nemin meteorolojideki genel karşılığı olan yağış şekilleri farklı illerde farklı söylemler ile adlandırılmıştır. Çalışmada öncelikli kaynak olarak Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü tamamen taranmış, bulunan söylemlerin açıklamalarına ve kullanıldıkları illere yer verilmiştir. Tarama sonucunda elde edilen söylemler yağış şekillerine göre sadece Derlemeler Sözlüğü’nde geçen anlamlarına göre sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda yağış şekilleri ile ilgili 173 civarında söylem tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Coğrafi Bilgi, Anadolu Ağızları, Derleme Sözlüğü, Yağış Şekilleri.

DISCOURSES ON THE FORMS OF RAINFALL IN THE DICTIONARY OF FOLK LITERATURE IN TURKEY IN THE CONTEXT OF LOCAL GEOGRAPHIC INFORMATION

ABSTRACT

In this study, which was prepared using the dictionary of folk mouth compilations in Turkey, which is a very wide-ranging main source of reference on Anatolian mouths, it was found that the local geographical knowledge of the Anatolian people about the forms of rainfall is sometimes reflected in the language with witty narratives and sometimes with strong analogies.

In this study, it was aimed to determine the reflection of precipitation patterns in the language, which is the most important element of a meteorological process in Turkish standard language and mouths, and to classify these discourses. As a result, rain, snow, hail, ice particles and their different forms, which we know constantly in the natural environment, including the general equivalent of water or moisture in clouds in meteorology, were named by different discourses in different provinces. As a priority source in the study, the dictionary of compilations from the mouth of the people in Turkey was completely scanned, descriptions of the discourses found and the provinces in which they were used were included. The discourses obtained as a result of the scan were classified according to their meaning only in the dictionary of compilations. In this context, about 173 discourses about rainfall patterns have been identified.

Keywords: Local Geographic Information, Anatolian Mouths, Compilation Dictionary, Forms of Precipitation.

1. GİRİŞ

İnsanlar yeryüzünde ilk görülmeye başladıkları andan itibaren yaşadıkları çevreyi merak edip, anlamaya ve anlamlandırmaya çabalamışlardır. İnsanlar, doğa ile etkileşimlerini daima gözlemlemiş ve bunları hayat mücadelesi içerisinde kullanarak günlük hayatlarını kolaylaştıracak pratik bilgilere dönüştürmüşlerdir. Bu bilgiler zamanla kavram halini alarak yerel ortamlarda birer fenomen haline gelmiştir. Bunlardan en önemlisi şüphesiz coğrafik bilgilerdir.

Yerel ağızlardaki coğrafik bilgi, insanların yaşadıkları ortam ile ilgili uzun zaman gözlemler sonucu sahip oldukları coğrafya bilgisidir. Bu bilgiler uzun zaman sonucu meydana geldikleri için bilimsel bilgiler ile örtüşmektedir. Bundan dolayı yerel coğrafik bilgiler bilimsel araştırmalarda alternatif kaynaklar olarak kullanılabilir. Günümüzde yerel coğrafik bilgilere genellikle sözlü olarak ulaşılsa da bu bilgilere sahip olan kişiler genellikle yaşlı grubu oluşturmaktadır. Bu durum da bu bilgilerin korunup gelecek kuşaklara aktarılması gerektiğini doğurmaktadır. Yerel coğrafik bilgilere sözlü olarak ulaşmak dışında başvurulacak en önemli kaynaklar genellikle ağız çalışmaları ve bu ağız çalışmaları sonucunda oluşturulan derleme sözlükleridir.

Türkiye Türkçesi'nin ağızlardaki söz varlıklarının tespiti çalışmaları, alanında uzman ve gönüllü kişilerce yapılması sonucunda 1932 yılında başlayıp zaman zaman sekteye uğramış olsa da 1959 yılında tamamlanarak ortaya çıkan dev bir sözlükle son bulmuştur. Buradan derlenen sözcükler halkın tarih, kültür, bilim alanındaki zengin söz dağarcığını ortaya koymuştur. Uzun yıllar sonucu oluşturulan bu devasa sözlük halkın yaşantısı ve bilgisi hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Şüphesiz ki bu bilgilerden en önemlisi yerel coğrafik bilgilerdir.

İnsan hayatının devamlılığı için meteorolojik süreçlerden en önemlisi şüphesiz ki yağıştır. Meteorolojik olarak daha genel anlamları ile bilinen yağmur, kar, dolu vb terimler halk ağızlarında farklı şekillerde, yöreden yöreye değişik biçimlerde isimlendirilmiştir. Bu yerel coğrafik bilgilerin, coğrafi araştırmalara katkısına, gelecek kuşaklara aktarımının önemi ve bu konunun gerektiği kadar vurgulanamamasındaki endişeler bizi bu araştırmanın yapılmasına itmiştir. Ayrıca üniversitelerin coğrafya bölümlerinden mezun olan her coğrafyacının alan araştırmasında yöreye, yerel dile hakim olması, çalışma alanında bilgi edinmeyi kolaylaştırması bakımından yerel ağızlardaki gerekli kavramları bilmesini gerekli kılmaktadır. Belirtilen bu eksiklikler ve gereklilikleri gidermek amacı ile hazırlanmış bu çalışmada temel başvuru kaynağı Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü'dür.

1.1. Yerel Coğrafik Bilgi

İnsanların doğa ile karşılıklı etkileşimleri sonucu uzun yıllar gözleme dayalı, doğruluğu tecrübe ile kanıtlanmış, nesiller boyunca informal şekilde aktarılan doğal ve beşeri coğrafya bilgisidir.

Yerel coğrafik bilgi, insanların buldukları yörenin fiziki çevresine göre ihtiyaç doğrultusunda şekillenmiştir. Bu bilgiler periyodik olarak tekrarlayan olay ve olguları içerdiği gibi beş duyu ile algılanabilir özelliklerde taşımaktadır.

Yerel coğrafik bilgi, yörelerde kullanılan dilin en sade ve en öz şeklini yansıtmaktadır. Bu sayede oluşturulan coğrafik bilgilerin öğrenilmesi ve akılda kalması oldukça kolaydır.

1.2. Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü

Türkiye Türkçesi alanında yapılan ağız çalışmalarının tarihi 18. Yüzyıla kadar gitmektedir. Ağız çalışmalarının en önemli amaçları, ağızlarda bulunan söz varlıklarının tespiti, derlenmesi ve bu sözler üzerinde çalışmalar yapılmasıdır.(GÜL, 2013)

Cumhuriyet ile birlikte modern ve millilik çalışmaları, dil konusundaki özleştirilmeyi gündeme getirmiştir. Bu bağlamda halk ağızlarında yaşayan dil malzemelerinin araştırılması ile Türk lehçelerini içerisine alabilecek bir sözlük oluşturmayı amaçlayan ‘Türk Dili Tetkik Cemiyeti, 26 Eylül- 4 Ekim tarihleri arasında I. Türk Dili Kurultayı’ny gerçekleştirmiştir. Kurultayın en öncelikli amacı, ‘*Türk dilini; milli kültürün eksiksiz bir anlatım aracı haline getirmek, çağdaş uygarlığın önüne koyduğu bütün gerekleri karşılayacak bir mükemmelliğe erdirmek, temel unsurları öz Türkçe, milli bir dil yaratmak*’tır .(AKALIN, 2002)

Türk Dili Cemiyeti, dilde millileşmek ve modernleşmek amacı ile ilgili bu konuda bir duyuru ilan ederek 21 Kasım 1932’de kabul edilen 13507 Sayılı ‘Söz Derleme Talimatnamesi’ ve bunu takiben 1933 yılında yayımlanan genelgeler ile birlikte ‘Dil Devrimi’ çalışmalarına başlamıştır.(UZUN, 2017)

Kurultaydan sonra derleme işi Kurum Derleme Kolu tarafından yürütülse de bu kolun yetersiz kalması sebebiyle dönemin Maarif Vekili Doktor Reşit Galip’in hazırladığı astüzük ile bu derleme çalışmalarının devlet desteği ile yapılabilmesi için illerde valilerin, ilçelerde ise kaymakamların başkanlığında Derleme Heyetleri kurulmuştur. Bu heyetler okulları ocak olarak kullanmış, derlenen sözcüklerin sistemli ve standart bir biçimde yazılabilmesi için derleme fiş defterleri basılmıştır.(UZUN, 2017)

1933 ve 1934 yılları arasında toplanan 153.000 fişten yararlanılarak ortaya çıkarılan Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Dergisi, 1939- 1951 yılları arasında 4 cilt olmak üzere basılmış ve bunlara daha sonra V ve VI. Ciltler de eklenmiştir.

1957’de basılan V. Cilt ‘Yazı Dilinden Halk Ağzına İndeks’ adını almış, VI. Cilt ise sadece folklorik sözcükleri barındırmıştır. Yapılan bu birinci derleme faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Dergisi çalışmaları 1957’de son bulmuştur.

Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Dergisi, Türk dili ve ağızları bakımından önemli kaynak olsa da bir takım eksiklikleri ve hataları olan bir kaynak olarak görülmüş ve bu eksikliklerin giderilmesi için tekrar çalışmalar başlatılmıştır. Bu bağlamda Türk Dil Kurumu gönüllü görevliler ve devlet desteği ile birlikte ikinci derleme çalışmalarına başlamıştır. 1952- 1959 yılları arasında sürdürülen ikinci derleme çalışmaları sonucunda 450.000 fiş daha toplanarak önceki yıllarda toplanan fişler ile harmanlanarak 12 cilt halinde olan Türkiye’de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü ortaya çıkarılmıştır.(KORKMAZ, 1995)

1.3. Yağış

Yağmur, kar, dolu, buz kristalleri ve bunların değişik formlarını da içeren, bulutlardan yere düşen suyun katı veya sıvı haldeki her türlü şekli yağış olarak ifade edilmektedir. Sıvı haldeki yağışlar yağmur, çisenti ve çiği oluştururken; katı haldeki yağışlar kar, dolu, grezil, krağı ve kırçı oluşturmaktadır.

Su buharı, yeryüzünden transpirasyon ve evapotranspirasyon sayesinde atmosfere taşınmaktadır. Su buharı yeryüzünden atmosfere doğru dikine hava akımlarına maruz kalarak üst seviyelerdeki soğuma sonucunda yoğunlaşmaktadır. Bu yoğunlaşma sonucunda çok küçük su damlacıkları ve buz kristallerinden oluşan bulutlar meydana gelmektedir. Oluşan bu su damlacıklarının veya kristallerinin çoğalarak çaplarının büyümesi, kütlelerini arttırarak yerçekimi etkisi ile yeryüzüne düşmelerine sebep olmaktadır. Bu şekilde değişik formdaki su damlacıkları ve buz krsitalleri farklı yağış türlerini meydana getirmektedir.

1.3.1. Yağış Oluşum Şekilleri

Yağışların oluşumunu sağlayan temel faktör, nemli hava kütlelerinin ısınarak yükselmesi ve yükselmeye bağlı olarak soğuması ve içerisinde yeteri miktarda nem barındırmasından dolayı doyma noktasına ulaşmasıdır.

Yağışların miktarı ve şekli yükselme ve buna bağlı olarak soğumanın derecesine, havadaki nem miktarına bağlıdır. Bundan dolayı hava kütlelerinin yükselmesine göre yağış oluşum şekilleri 3 gruba ayrılmaktadır:

1.3.1.1. Konveksiyonel Yağışlar

Alt katmanları üst katmanlarına göre daha sıcak hava kütlesi, dikey hava hareketi boyunca soğumaktadır. Bu hava kütlelerinden yeterli nemin olması ve doyma noktasına ulaşması sonucunda bu yağış türü oluşmaktadır. Zeminin çok sıcak olduğu yerlerde troposfere doğru havanın gittikçe soğuması konveksiyonel yağışların oluşmasının en önemli sebebidir. Dikey hava hareketleri sonucunda oluşan Cumulonimbus bulutları Dünya üzerinde Ekvator ve çevresine yıl boyunca, orta enlemlerin iç kesimlerinde ise ilkbahar ve yaz aylarında oldukça fazla yağış bırakmaktadır. Türkiye’de ise en fazla İç Anadolu Bölgesinde görülmektedir.

1.3.1.2. Orografik Yağışlar

Sıcak ve nemli bir hava kütlelerinin bir dağ yamacı boyunca soğuyup yoğunlaşarak oluşturduğu yağış çeşididir. Orografik yağışlarda en dikkat çekici nokta hakim rüzgar yönündeki dağ yamaçlarının daha çok yağış almasıdır. Dünya’da kıyıya paralel uzanan dağ kuşaklarında; Türkiye’de ise Toroslar ve Kuzey Anadolu Dağları’nda görülmektedir.

1.3.1.3. Cephesel Yağışlar

Biri sıcak diğeri soğuk karakterli olmak üzere farklı iki hava kütlelerinin karşılaşması sonucu oluşan yağış şeklidir. Dünya’da genellikle orta enlemlerde ve Türkiye’de görülen cephesel yağışların en önemli sebebi alçak basınç sistemlerinin varlığıdır.

1.3.2. Sıvı Haldeki Yağışlar

1.3.2. 1. Yağmur

Bulutlardan sıvı olarak yeryüzüne düşen, çapı 0.5 mm’den büyük olan su damlacıklarıdır. 0.5 mm altındaki damlalar havada dağılıp daha küçük olan damlaları meydana getirmektedir. Buna çisenti adı verilmektedir (0.2 mm)

Yağmur, standart bir zamanda oluşturduğu su miktarına göre 3 grupta incelenmektedir.(GAFUR, ÇELENK, & TOLAY, 1982)

Saatte 2.5 mm: Hafif yağmur

Saatte 2.6- 7.6 mm arası: Tabii Yağmur

Saatte 7.6 mm’den fazla: Kuvvetli Yağmur

1.3.2.2. Çiğ/Çiy

Havadaki su buharının hava sıcaklığının düşmesi sonucunda cisimler üzerinde yoğunlaşarak oluşturduğu su damlalarıdır.

1.3.3. Katı Haldeki Yağışlar

1.3.3. 1. Kar

Buz kristallerinden oluşan, beyaz ve katı olup hegzagonal şekle sahip olan yağış türüdür. Stradiform tipi bulutlardan yağın kar, atmosferdeki sıcaklığın 0°C’nin altına inmesiyle oluşmaktadır. Sağanak halinde yağın karlar kümülütüform adı verilen bulutlarda meydana gelmektedir.

Kar tanelerinin boyutu ve miktarı, oluştuğu hava kütleindeki nem ve sıcaklık ile alakalıdır. Hava kütleindeki nem ve sıcaklık fazla ise kar boyutu ve miktarı oldukça fazladır. Bu tip karlar genellikle ‘lapa lala’ olarak tasvir edilmektedir. Bu durumda iken kar yağışı süreklidir ve kar kuru kar olarak da bilinmektedir. Eğer hava kütleindeki nem ve sıcaklık az ise bu sefer kar boyutu ve nem miktarı da az olmaktadır. Bu tür kar yağışı sürekli değildir ve ıslak kar olarak bilinmektedir.

1.3.3.2. Grezil

Çapları 2-5 mm arasında değişen donmuş su damlalarından oluşan küçük buz taneleridir. Oldukça sert bir yapıları vardır. Yağarken yere düştüklerinde sıçrama yapmazlar.

1.3.3.3. Dolu

Çapları 0.5- 5 cm arasında olan donmuş su damlalarından oluşan buz parçadır. Genellikle küresel veya konik bir şekil göstermekle birlikte cumulonimbus gibi konvektif bulutlardan düşmektedir. Dolu hiçbir zaman kışın yağmaz, tam tersine bir az yağışıdır.

1.3.3.4. Kırağı

Sıcaklığın 0°C'in altına düşmesi sonucunda havadaki su buharının soğuk zeminler üzerinde, genellikle de ağaç dalları ve yaprakları üzerinde yoğunlaşarak katı hale geçmesi sonucunda oluşmaktadır. Sis ve yoğun bulutlanmanın olduğu günlerde kırağı oluşumuna rastlanmaz. Çünkü sis ve bulutluluğun fazla olması yerin ısı kaybını önlemektedir.

1.3.3.5. Kırç

Çok fazla soğumuş su taneciklerinden oluşan sisin uzun süre yerde kalarak soğuk cisimlere temas etmesi sonucu yoğunlaşarak katı hale geçmesidir.

3. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü'nün taranarak, geçmişte halk arasında kullanıldığı kesin olarak bilinen fakat günümüzde az da olsa kullanıldığı tahmin edilen veya tamamen unutilan yerel coğrafik bilgilerin gün yüzüne çıkarılarak bir farkındalık oluşturmak ve gelecek kuşağa aktarmak amacı ile hazırlanmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı ise coğrafik alan araştırmalarında, araştırmacıların yerel coğrafik söylemlere hâkim olarak yöredeki çalışmaları çok yönlü araştırmak ve sentezlemek konusunda yerel dilde bir veri kaynağı oluşturabilmektir.

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı olan belgelerin içeriğini sistematik olarak analiz etmekte kullanılan nitel araştırma yöntemidir.(WACH, 2013)Doküman olarak incelenen birincil kaynak Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü'dür. 6 cilt şeklinde olan sözlüğün tamamı taranarak iklim elemanlarının en önemli unsuru olan yağış şekilleri ile ilgili olan tüm söylemler derlenmiştir. Derlenen söylemler sözlükteki anlamına yorum katılmadan, sözlük anlamına göre sınıflandırılarak alfabetik bir şekilde verilmiştir. Söylemlerin hangi ilde kullanıldıkları da belirtilmiştir. Yağış şekillerine göre gruplara ayrılan söylemler sözlükteki anlamlarına göre sınıflandırılmıştır. Sözlükten derlenen söylemlerin tamamı, alfabetik sıraya uygun olarak çalışmanın sonunda sözlük olarak eklenmiştir.

4. BULGULAR

4.1. YAĞMUR

4.1.1. Niteliği Bakımından Yağmurlar

4.1.1.1. Karışık Olmayan Yağmurlar

- **Canur:** Yağmur. (Konya)
- **Cangur:** Yağmur. (Tokat)
- **Fışka:** Yağmur. (Konya)
- **Hülü:** Yağmur. (Trabzon)
- **Yağmurcah:** Yağmurlu, yağışlı. (Kayseri)

4.1.1.2. Karışık Yağmurlar

4.1.1.2.1. Karla Karışık Yağmurlar

- **Alaçprak:** Yağmurla karışık kar,sulu sepken. (Diyarbakır, Van, Bitlis)
- **Beşar:** Karla karışık yağın yağmur. (Malatya)
- **Çımık:** Kar ile karışık yağın yağmur. (Ordu)
- **Gıcıtmak:** Şiddetli karla karışık yağmur yağması. (Niğde)
- **Kardöşeği:** Kar yağmadan önce yağın sulu kar taneleri. (Kastamonu)

- **Kırçım Atmak:** Sulu kar yağması. (Çanakkale)
- **Pürsün:** Yağmurla karışık yağın kar, sulu kar. (Eskişehir)
- **Siğircik:** Bahar yağmuruyla yağın ince kar. (Kastamonu)
- **Sulusepkin:** Yağmurla yağın kar. (Eskişehir, Kahramanmaraş, Ankara, Adana, Edirne)
- **Şapa:** Karla karışık yağmur. (Kırşehir)
- **Zığırdım:** Esintiyle savrularak yağın karla karışık yağmur, çivgin. (Denizli)

4.1.1.2.2. Dolu ile Karışık Yağmurlar

- **Burşak:** Yağmurla karışık düşen dolu. (Eskişehir)
- **Zerzemik:** Doluyla karışık yağın yağmur. (Ankara)
- **Sulusepen:** Dolu ile birlikte yağın yağmur. (Mersin)

4.1.1.2.3 Rüzgar ile Karışık Yağmurlar

- **Avaralık:** Yağmurlu, rüzgarlı gün. (Nevşehir)
- **Civarna:**Rüzgârla karışık yağmur. (İstanbul, Zonguldak)
- **Çolgin:** Rüzgarla beraber serpinti şeklinde yağın yağmur. (Trabzon)
- **Fırıška:** Rüzgar etkisiyle serpinti halinde yağın yağmur. (Antalya)
- **Fışan:** Rüzgarla karışık yağın kar ya da yağmur. (Bilecik, Eskişehir, Bolu, Ankara)
- **Sepkin:** Sert yelle savrulan yağmur, fırtına. (Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Antalya)
- **Siygin:** Yelle birlikte yağın yağmur. (Denizli, Muğla)
- **Şıpkın:** Yelle karışık yağmur. (Denizli, Manisa, Bursa, Eskişehir), 2. Sulu kar. (Mersin)
- **Şıvgın:** Fırtınayla yağın sert yağmur. (Denizli, Aydın, Bursa, Tokat, Eskişehir, Kocaeli, Çorum, Kahramanmaraş, Sivas, Yozgat, Ankara, Kırşehir, Kayseri, Niğde, Antalya, Muğla)
- **Zığırdım:** Esintiyle savrularak yağın karla karışık yağmur, çivgin. (Denizli)

4.1.2. Yağış Zamanı Bakımından Yağmurlar

4.1.2.1. Mevsimlik Yağmurlar

4.1.2.1.1. İlkbaharda Yağın Yağmurlar

- **Ciğit Sellemesi:** Mayıs ayında yağın şiddetli yağmur. (Kilis, Gaziantep)
- **Gügük Kışı:** Nisan ayı içinde yağmurlu ve soğuk günler. (Samsun)
- **Karyeyen:** Yerde kar varken yağın ve karları eriten yağmur. (Sivas)
- **Kavuklu Yağmur:** İri taneli bahar yağmuru. (Ankara)

4.1.2.1.2. Sonbaharda Yağın Yağmurlar

- **Darus:** Ekim ayında yağın yağmur. (Tokat)
- **Güzlek:** Sonbahar yağmuru. (Şanlıurfa, Gaziantep), 2. Sonbahar soğuğu. (Balıkesir)

4.1.2.1.3. Yazın Yağın Yağmurlar

- **Kay:** Yağmur, yaz yağmuru. (İzmir, Tokat, Eskişehir, Ordu)

4.1.2.1.4. Kışın Yağın Yağmurlar

- **Karyeyen:** Yerde kar varken yağın ve karları eriten yağmur. (Sivas)
- **Kırçamak:** Yağmur ve karın yavaş yavaş yağması. (Kütahya)
- **Kökçe Giren:** Kışın lodos yeliyle ince ince yağın yağmur. (Ankara)

4.1.3. Hız/Şiddet/Miktar Bakımından Yağın Yağmurlar

4.1.3.1. Yavaş/Hafif/Az Yağın Yağmurlar

- **Ağmak Islıyan:** İnce ince sürekli yağın yağmur, ahmak ıslatan. (Kırklareli)
- **Avanah Islatan:** Ahmak ıslatan, ince ince yağın yağmur. (Sinop, Sivas)
- **Bulut Geçeği:** Kısa süren hafif yağmur. (Isparta, Manisa, Muğla)
- **Çoban Islatan Yağmur:** Yavaş yağın yağmur. (Burdur)
- **Çolgın:** Rüzgarla beraber serpinti şeklinde yağın yağmur. (Trabzon)
- **Eğiş:** Yavaş yavaş yağın yağmur. (Muğla)
- **Fırışka:** Rüzgar etkisiyle serpinti halinde yağın yağmur. (Antalya)
- **Gündoğdu Yağmuru:** Hafif ve ıslatıcı yağın yağmur. (Sivas)
- **Gövdünloğlu Yağmuru:** Hafif fakat sürekli yağın yağmur. (Samsun)
- **Karaçilen:** Sisli havada ince ince yağın yağmur. (Edirne)
- **Kırçamak:** Yağmur ve karın yavaş yavaş yağması. (Kütahya)
- **Kırçımak:** İnce ince yağmur yağması. (Bilecik)
- **Koyun Ayağı:** İnce ince yağın yağmur, ahmak ıslatan. (Ankara)
- **Kökçe Giren:** Kışın lodos yeliyle ince ince yağın yağmur. (Ankara)
- **Öküztüyü:** İnce ince yağın yağmur. (Muğla)
- **Püsen:** İnce ince yağın kar, yağmur, çisenti. (Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Kayseri, Niğe, Adana)
- **Sebelep:** İnce ince yağın yağmur. (Afyonkarahisar)
- **Siğgin:** Hafif yağmur, serpinti. (Muğla)
- **Siyim:** İnce, hafif yağın yağmur. (Kütahya, Çorum)
- **Tipsimek:** Yağmur çiselemek. (Bilecik)
- **Tiselemek:** Yağmurun ince ince yağması. (Isparta, Eskişehir, Kastamonu, Ankara)
- **Tozak:** İnce ince yağın yağmur. (Rize)
- **Zopgun:** Çisenti, sis. (Adana, Mersin)

4.1.3.2. Hızlı/şiddetli/Çok Yağın Yağmurlar

- **Atkuyruğu Yağmak:** Yağmurun şiddetle ve çok yağması. (Kerkük)
- **Börkenekli Yağmur:** İri damlalı ve şiddetli yağın yağmur. (Adana)
- **Ciğit Sellemesi:** Mayıs ayında yağın şiddetli yağmur. (Kilis, Gaziantep)
- **Curlamak:** Gök gürlereyerek yağmur yağması. (Denizli, Bilecik)
- **Çalgın:** Sağanak yağmur. (Ordu)
- **Çıpgın:** Sağanak halinde yağın şiddetli yağmur. (Afyokkarahisar)
- **Gıcıtmac:** şiddetli, karla karışık yağmur yağması. (Niğe)
- **Gongaylı Yağmur:** Hızlı yağın yağmur. (Denizli)
- **Guydu:** Yağmurun çok şiddetli yağması. (Kahramanmaraş)
- **Güldürümlü:** şiddetli yağmur. (İzmir)
- **şapırdaklı Yağmur:** Hızlı, iri iri yağın yağmur. (Konya, Adana)
- **şıkırdım:** Hızlı yağmur. (İzmir, Tokat, Konya, Antalya)
- **şıvgın:** Fırtınayla yağın sert yağmur. (Denizli, Aydın, Bursa, Tokat, Eskişehir, Kocaeli, Çorum, Kahramanmaraş, Sivas, Yozgat, Ankara, Kırşehir, Kayseri, Niğe, Antalya, Muğla)
- **şidirgi:** Hızlı yağmur. (İğdır, Kars)
- **şifan:** Hızlı yağmur. (Kayseri)
- **şişli Yağmur:** Kuvvetli yağmur. (Burdur)
- **Takkalı Yağmur:** Sürekli ve kuvvetli yağın yağmur. (?)
- **Zeyzan:** Hızlı yağın yağmur, bora, fırtına. (Konya)

4.1.4. Süre Bakımından Yağmurlar

4.1.4.1. Aralıklı veya Kısa Süreli Yağın Yağmurlar

- **Bulut Geçeği:** Kısa süren hafif yağmur. (Isparta, Manisa, Muğla)
- **Çalgın:** Çisenti, az yağın yağmur. (Ordu)

- **Sepinti:** Kısa süreli ve az yağan yağmur. (Afyonkarahisar, Burdur, Denizli, Kütahya, Konya, Antalya)

4.1.4.2. Sürekli Yağan Yağmurlar

- **Çıgsık:** Sürekli olarak yağan yağmur. (Ankara)
- **Fışgın:** Sürekli yağmur. (Isparta, Aydın, Eskişehir, Kahramanmaraş, Muğla)
- **Gövdünloğlu Yağmuru:** Hafif fakat sürekli yağan yağmur. (Samsun)
- **Kadıkaçıran:** Birkaç gün süren yağmur. (Antalya)
- **Takkalı Yağmur:** Sürekli ve kuvvetli yağan yağmur. (?)

4.1.5. Damla Boyutuna Göre Yağmurlar

4.1.5.1. Küçük Damlalı Yağmurlar

- **Çalgın:** Çisenti, az yağan yağmur. (Ordu)
- **Mercimekli Yağmur:** Mercimek gibi taneli yağan yağmur. (Burdur)
- **Kabarcıklı:** Sık ve küçük damlalarla yağan yağmur. (Konya)
- **Pösenti:** Küçük kar ve yağmur taneleri. (Malatya)

4.1.5.2. İri Damlalı Yağmurlar

- **Börkenekli Yağmur:** İri damlalı ve şiddetli yağan yağmur. (Adana)
- **Doburcuk:** İri taneli yağmur. (Edirne)
- **Gün Yağmuru:** Güneş varken yağan iri damlalı yağmur. (?)
- **Kabarcıklı:** İri damlalı yağmur. (Isparta, Bilecik), 2. Sık ve küçük damlalarla yağan yağmur. (Konya)
- **Kavuklu Yağmur:** İri taneli bahar yağmuru. (Ankara)
- **Ot Yağmuru:** Güneşli havada yağan iri taneli yağmur. (Antalya)
- **Siğircik:** İri damlalı yağmur. (Ankara)
- **Şapırdaklı Yağmur:** Hızlı, iri iri yağan yağmur. (Konya, Adana)
- **Şılapon:** İri damlalarla yağan yağmur. (Artvin)

4.1.6. Zamanına Göre Yağmurlar

4.1.6.1. Zamansız/ Ani

- **Çavurgun:** Birdenbire yağan yağmur. (Giresun)

4.1.7. Hava Durumuna Göre Yağan Yağmurlar

4.1.7.1 Güneşli Havada Yağan Yağmurlarla İlgili Söylemler

- **Çakal Yağmuru:** Güneş varken yağan yağmur. (Balıkesir, İstanbul, Ordu, Giresun, Denizli, Trabzon, Rize, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, Mersin)
- **Geyik Buzağılamak:** Güneşli havada yağmur yağması. (Kütahya)
- **Ot Yağmuru:** Güneşli havada yağan iri taneli yağmur. (Antalya)
- **Tilkidüğünü:** Güneşli havada yağan yağmur. (Malatya, Şanlıurfa)

4.1.7.2. Sisli Havada Yağan Yağmurla İlgili Söylemler

- **Kevsere:** Sisli havalardaki çilenti. (Denizli)

4.1.8. Herhangi Bir Kategoriyeye Dahil Olmayıp Yağmurla İlgili Söylemler

- **Altaltı Oniki:** 12 Ocakta başlayıp, 24 Ocakta biten bol yağmurlu devre. (Mersin)
- **Avaralık:** Yağmurlu, rüzgarlı gün. (Nevşehir)
- **Coşayları:** Yağmurun çok yağdığı aylar. (Denizli)

- **Eyeralmaz:** Kuzeybatıdan gelen yağmur. (Manisa)
- **İkmezimek:** Kuvvetli yağmur ya da fırtınanın hafiflemesi. (Gaziantep)
- **Koparan:** Genellikle yağmurun geldiği ve yağdığı yön. (Çorum)
- **Siğın:** Yağmurun sel etkisiyle eğik inmesi. (Muğla)
- **Uyku Senesi:** Yağışlı giden yıl. (Samsun)

4.2. ÇİĞ

- **Basra:** Sisli havalarda veya sabahları yapraklar üzerinde meydana gelen nem. (Kırklareli)
- **Kardöşeği:** Çiğ. (İstanbul)
- **Lik:** Kırağının sıcaklık nedeniyle su damlasına dönüşmesi. (Adana)
- **Samla:** İri çiğ damlası. (Adana)

4.3. KAR

4.3.1. Niteliği Bakımından Karlar

4.3.1.1. Karışık Olmayan Kar

- **Boranlamak:** 1. Kar yağması. (Ordu, Giresun)
- **Kış:** Kar. (Manisa, Bolu)

4.3.1.2. Karışık Olan Kar

4.3.1.2.1. Yağmurla Karışık Yağan Kar

- **Alaçprak:** Yağmurla karışık kar, sulu sepken. (Diyarbakır, Van, Bitlis)
- **Çapraz:** Sulu sepken kar. (Sivas, Ankara, Antalya)
- **Çımık:** Yağmurla karışık yağın kar. (Ordu)
- **Ergün:** Sulu kar, sulu sepken. (Amasya)
- **Gıcıtmaq:** Şiddetli karla karışık yağmur yağması. (Niğde)
- **Karagiren:** Sulusepken. (Kastamonu, Sivas, Ankara)
- **Kardöşeği:** Kar yağmadan önce yağın sulu kar taneleri. (Kastamonu)
- **Kırçım:** Sulu kar. (Çanakkale)
- **Kırçım Atmak:** Sulu kar yağması. (Çanakkale)
- **Pürsün:** Yağmurla karışık yağın kar, sulu kar. (Eskişehir)
- **Siğircik:** Bahar yağmuruyla yağın ince kar. (Kastamonu)
- **Sulusepkin:** Yağmurla yağın kar. (Eskişehir, Kahramanmaraş, Ankara, Adana, Edirne)
- **Şapa:** Karla karışık yağmur. (Kırşehir)
- **Şapalama:** Sulu kar. (Nevşehir, Kırşehir)
- **Şıpkın:** Sulu kar. (Mersin)
- **Şilapla:** Sulusepken. (Erzurum)

4.3.1.2.2. Rüzgar İle Karışık Yağan Kar

- **Besege:** Şiddetli tipi. (Adana, Mersin)
- **Cıvcıvıh:** Karlı ve fırtınalı hava. (Isparta)
- **Esirgin:** Tipi, kar fırtınası. (Samsun, Ordu, Sivas)
- **Fışan:** Rüzgarla karışık yağın kar ya da yağmur. (Bilecik, Eskişehir, Bolu, Ankara)
- **Fişan:** Tipi, esintili kar. (Ankara)
- **Pük:** Yelle savrulmuş yağın kar, tipi. (Elazığ)
- **Tozan:** Kar fırtınası. (Niğde)

4.3.2. Hız/Şiddet/ Miktar Bakımından Kar

4.3.2.1. Yavaş/Hafif/Az Yağan Kar

- **Besen:** Serpeleyen kar. (Kayseri)

- **Döşek:** Az miktarda yağan ilk kar. (Hatay)
- **Karzinaklamak:** İnce ince yağan karların savrulması. (Gümüşhane)
- **Kırçamak:** Yağmur ve karın yavaş yavaş yağması. (Kütahya)
- **Kırçmak:** İnce ince kar yağması. (Denizli, Kütahya)
- **Öksüzpalan:** Yavaş yavaş yağan kar. (?)
- **Püsen:** İnce ince yağan kar, yağmur, çisenti. (Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Kayseri, Niğde, Adana)
- **Sineklemek:** Karın ufak ve seyrek yağması. (Adana)
- **Tozak:** Toz gibi ince ince ve hafif yağan kar. (Isparta, Kütahya, Tokat, Eskişehir, Çankırı, Samsun, Giresun, Bayburt, Gümüşhane, Rize, Artvin, Erzurum, Erzincan, Bitlis, Elazığ, Sivas, Niğde, Bor)

4.3.2.2. Hızlı/Şiddetli/ Çok Yağan Kar

- **Alaptan:** Lapa lapa yağan kar. (Giresun)
- **Besege:** Şiddetli tipi. (Adana, Mersin)
- **Boğuntu:** Şiddetli rüzgar, kar. (Erzurum, Ağrı)
- **Can Darlığı Kar:** Lapa lapa yağan kar. (Konya)
- **Cırcıvı:** Karlı ve fırtınalı hava. (Isparta)
- **Gıcıtma:** Şiddetli karla karışık yağmur yağması. (Niğde)
- **Kepek Kar:** Susuz, tane tane yağan kar. (Konya, Adana)

4.3.3. Süre Bakımından Kar

4.3.3.1. Aralıklı veya Kısa Süreli Yağan Kar

- **Sepinti:** Kısa süreli ve az yağan yağmur, kar. (Afyonkarahisar, Burdur, Denizli, Kütahya, Konya, Antalya)

4.3.3.2. Sürekli Yağan Kar

- **Çıgışık:** Sürekli olarak yağan kar. (Ankara)

4.3.4. Boyutuna Göre Kar

4.3.4.1. Küçük Taneli Kar

- **Bulgurcuk:** 1. Küçük taneler halinde yağan kar. (Bolu, Isparta, Düzce)
- **Çıgışık:** Bulgurcuk denilen kar taneleri. (Antalya)
- **Efek:** Toz gibi yağan kar. (Konya)
- **Eğiş:** Sert ve küçük taneler halinde yağan kar, bulgurcuk. (Muğla)
- **Gilirik:** Küçük taneli kar. (Gümüşhane)
- **Pösent:** Küçük kar ve yağmur taneleri. (Malatya)
- **Sineklemek:** Karın ufak ve seyrek yağması. (Adana)
- **Tozak:** Toz gibi ince ince ve hafif yağan kar. (Isparta, Kütahya, Tokat, Eskişehir, Çankırı, Samsun, Giresun, Bayburt, Gümüşhane, Rize, Artvin, Erzurum, Erzincan, Bitlis, Elazığ, Sivas, Niğde, Bor)

4.3.4.2. İri Taneli Kar

- **Alaptan:** Lapa lapa yağan kar. (Giresun)
- **Büzen:** Tane tane yağan kar. (Zonguldak)
- **Lapak:** İri kar parçası. (Eskişehir)
- **Yarma:** Lapa lapa yağan kar. (Gümüşhane)

4.3.5. Herhangi Bir Kategoriye Dahil Olmayan Kar İle İlgili Söylemler

- **Araf:** Karın güneşsiz havada lodos yeliyle erimesi hali. (Rize)
- **Kürtük:** Yeni yağın yumuşak kar. (Kırklareli), 2. Sertleşmiş, buz tutmuş kar. (Bolu)
- **Pus:** Dalların üstündeki donmuş kar. (Giresun)
- **Şepe:** Çığ. (Ağrı, Bitlis, Antalya)
- **Tuş:** Karların savrulduğu esinitili hava. (Kütahya)
- **Yetim Çemberi:** Sulu olmayan, yağınca biriken kar. (Adana)

4.4. GREZİL

- **Besen:** 1. Şiddetli soğuklarda uçarak yere düşen buz parçaları. (Kayseri)
- **Eğiş:** Sert ve küçük taneler halinde yağın kar, bulgurcuk. (Muğla)
- **Hoşkokola:** Sert kar, dolu. (Artvin)

4.5. KIRAĞI

- **Besen:** Kırağı. (Kayseri)
- **Besevü:** Su buharının, havanın soğumasıyla dallar üzerinde meydana getirdiği kar tanecikleri. (Elazığ)
- **Çilibik:** Don, kırağı. (Kütahya)
- **İbo:** Kırağı. (Kastamonu)
- **Kıravu:** Kırağı. (Ordu)
- **Kırımsa:** Kırağı. (Erzincan, Sivas, Konya)
- **Pesin:** Kırağı. (Afyonkarahisar, Bursa, Ankara)
- **Zimpiri:** Kırağı. (Malatya, Sivas)
- **Zomzalak:** Kırağı. (Adana, Kahramanmaraş)

4.6. DOLU

4.6.1. Niteliğine Göre Dolu

4.6.1.1. Karışık Olmayan Dolu

- **Bulgurcuk:** Küçük dolu tanesi, dolu. (Bilecik, Bursa, İstanbul, Çankırı, Samsun, Ordu, Ankara, Antalya, Konya)
- **Guguçi:** Dolu. (Rize)
- **Hoşkokola:** Sert kar, dolu. (Artvin)
- **Halaz:** Dolu. (Trabzon, Gümüşhane, Rize)
- **Kırımsa:** Dolu. (İzmir, Çanakkale, Bursa, Bilecik, Bolu, İstanbul, Samsun, Kayseri, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)
- **Şiklor:** Dolu. (Muş)
- **Topalak:** Dolu. (Isparta)
- **Ümüklü:** Dolu. (Konya)

4.6.1.2. Karışık Yağın Dolu

4.6.1.2.1. Yağmur İle Karışık Yağın Dolu

- **Burşak:** Yağmurla karışık düşen dolu. (Eskişehir)
- **Zerzemik:** Doluyla karışık yağın yağmur. (Ankara)
- **Sulusepen:** Dolu ile birlikte yağın yağmur. (Mersin)

4.6.2. Boyutuna Göre Dolu

4.6.2.1. Küçük Taneli Dolu

- **Gırcı:** Küçük taneli dolu. (Afyonkarahisar, Isparta, Denizli, Eskişehir, Giresun, Sivas, Ankara, Kayseri, Nevşehir, Niğde, Konya, Mersin)
- **Gugus:** Küçük dolu tanesi. (Trabzon)
- **Gügürcük:** Küçük dolu tanesi. (Kocaeli)
- **Kırçıl Yağmak:** Küçük dolu yağması. (?)
- **Otkabartan:** Küçük taneli dolu. (Kastamonu)
- **Sepkin:** Küçük dolu. (Adana)
- **Yazgetiren:** Ufak taneli dolu, kırcı, kuzu dişi.(Niğde)
- **Zırzımık (Zırzamuk, Zırzımbık, Zırzımuk):**Ufak dolu. (Çorum, Ankara, Çankırı, Amasya)

4.6.2.2. Büyük Taneli Dolu

- **Korkut:** Büyük dolu tanesi. (Ordu, Artvin)
- **Kürt Yarması:** Küçük dolu. (Artvin, Bayburt, Erzurum, Kars)
- **Zırzımık (Zırzamuk, Zırzımbık, Zırzımuk):** İri taneli dolu. (Çankırı, Bolu, Kastamonu), 2. Ufak dolu. (Çorum, Ankara, Çankırı, Amasya)

4.7. KIRÇ

- **Püsen:** Kırç. (Çorum, Ankara, Kırşehir, Konya)

5. SONUÇ

Ülkemizde Türkiye Türkçesi'nin ağızlardaki söz varlığına dair kapsamlı bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü, 1932 -1959 yılları arasında oluşturulmuş binlerce söylem ve kelime gruplarını içermektedir. Bu söylemler içerisinde araştırmanın konusunu oluşturan yağış şekillerine yönelik 173 civarında söylem tespit edilmiştir. Esasında daha fazla olan söylem sayısı, bazı söylemlerin farklı yörelerde farklı anlamlara da gelmesinden dolayı tek söylem olarak kabul edilmiştir.

Atmosferdeki su buharın yoğunlaşarak çeşitli formlarda yeryüzüne inmesi olayının geneline yağış denilmektedir. Yağış şekilleri havadaki su buharının katı veya sıvı olmasına bağlı olarak değişik isimler almaktadır. Meteorolojik olarak sıvı yağış çeşitleri yağmur, çığ; katı yağış çeşitleri ise kar, dolu, grezil, kırağı ve kırç olarak ifade edilirken halk arasında çok farklı şekillerde isimlendirildikleri görülmüştür. Bu söylemlerin isimlendirilmesinde kelimelerin fonetik yapılarının ve kökenlerinin incelenmesinin bilimsel açıdan coğrafyanın inceleme alanı dışında olmasından dolayı dil bilimsel özelliklerine değinilmemiştir. Ancak isimlendirilen söylemlerin kaynaklarının bazılarının yansıma sözcüklerden oluştuğu tahmin edilmektedir. Yansıma sözcüklerden oluşan söylemler genellikle yağmur ve kar ile karışık yağın yağmur söylemlerinde göze çarpmaktadır. Çünkü yağış formunun akışkan ve sesli olması söylemlerin isimlendirilmesine yansımıştır. 'Şapa, şapalama, şapırdaklı yağmur, şıpkın, şılapla, şıpgın, şıkırdım, şidirgi, şifan' bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bazı söylemlerin isimlendirilmesinde ise hayvanların yaşantılarının meydana gelen hava olayına benzemesi etkili olmuştur. Örneğin yağmurun çok şiddetli yağmasını atın gür olan kuyruğuna benzetilmesi sonucu 'Atkuyruğu yağmak' söylemi ortaya çıkmıştır. 'Koyun bacağı' olarak isimlendirilen ince yağın yağmur, muhtemelen ince olduğu için koyun bacağına benzetilerek oluşturulmuştur. Bir başka hayvan kaynaklı söylem olan 'öküzpalan' ise 'yavaş yavaş yağın kar'ı tanımlamak için kullanılmıştır. Burada palan kelimesi TDK'ya göre '*genellikle eşeklere, bazen de atlara vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir tür eyer*' olarak tanımlanmıştır. Nitekim yavaş yağın karın yumuşak olmasından dolayı bu isimlendirilme yapılmıştır. Aynı şekilde 'ökütüğü' olarak tanımlanan söylem öküzün tüyünün ince olmasından dolayı 'ince ince yağın yağmur' anlamını taşımaktadır. 'Gövdünloğlu yağmuru' olarak bilinen söylemin, halk arasında olumlu veya olumsuz anlamda yer edinmiş bir şahsiyetten dolayı oluşturulmuş olması muhtemeldir. 'Birkaç gün süren yağmur' olarak tanımlanan 'kadıkacıran' söyleminin nükteli bir anlatım ile yaşanmış bir hikaye veya anlatıdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Genel olarak bakıldığında bu çalışma, Anadolu ağızlarının kelime dağarcığı bakımından oldukça zengin olduğunun görülmesinin yanı sıra, Anadolu insanının yerel coğrafi bilgiyi kullanma ve üretme konusunda oldukça ileri düzeyde olduğu görülmektedir. Bu söylemler her ne kadar yerel dilde olup bilimsel bir terim olma niteliği göstermese de halkın esasında üstü kapalı bir şekilde bilimsel bilgileri kullanıp yorumladıklarını göstermektedir.

SÖZLÜK

- **Ağmak Islıyan:** İnce ince sürekli yağan yağmur, ahmak ıslatan. (Kırklareli)
- **Alaçprak:** Yağmurla karışık kar,sulu sepken. (Diyarbakır, Van, Bitlis)
- **Alaptan:** Lapa lapa yağan kar. (Giresun)
- **Altaltı Oniki:** 12 Ocakta başlayıp, 24 Ocakta biten bol yağmurlu devre. (Mersin)
- **Araf:** Karın güneşsiz havada lodos yeliyle erimesi hali. (Rize)
- **Atkuyruğu Yağmak:** Yağmurun şiddetle ve çok yağması. (Kerkük)
- **Avanah Islatan:** Ahmak ıslatan, ince ince yağan yağmur. (Sinop, Sivas)
- **Avaralık:** Yağmurlu, rüzgarlı gün. (Nevşehir)
- **Basra:** Sisli havalarda veya sabahları yapraklar üzerinde meydana gelen nem. (Kırklareli)
- **Besege:** Şiddetli tipi. (Adana, Mersin)
- **Besen:** Kırağı. (Kayseri)
- **Besen:** Şiddetli soğuklarda uçuşarak yere düşen buz parçaları. (Kayseri)
- **Besevü:** Su buharının, havanın soğumasıyla dallar üzerinde meydana getirdiği kartanecikleri. (Elazığ)
- **Beşar:** Karla karışık yağan yağmur. (Malatya)
- **Boğuntu:** Şiddetli rüzgar, kar. (Erzurum, Ağrı)
- **Boranlamak:** Kar yağması. (Ordu, Giresun)
- **Börkenekli Yağmur:** İri damlalı ve şiddetli yağan yağmur. (Adana)
- **Bulgurcuk:** Küçük dolu tanesi, dolu. (Bilecik, Bursa, İstanbul, Çankırı, Samsun, Ordu, Ankara, Antalya, Konya)
- **Bulgurcuk:** Küçük taneler halinde yağan kar. (Bolu, Isparta, Düzce)
- **Bulut Geçeği:** Kısa süren hafif yağmur. (Isparta, Manisa, Muğla)
- **Burşak:** Yağmurla karışık düşen dolu. (Eskişehir)
- **Büzen:** Tane tane yağan kar. (Zonguldak)
- **Can Darlığı Kar:** Lapa lapa yağan kar. (Konya)
- **Cangur:** Yağmur. (Tokat)
- **Canur:** Yağmur. (Konya)
- **Cırcıvı:** Karlı ve fırtınalı hava. (Isparta)
- **Ciğit Sellemesi:** Mayıs ayında yağan şiddetli yağmur. (Kilis,Gaziantep)
- **Civarna:** Rüzgârla karışık yağmur. (İstanbul, Zonguldak)
- **Coşayları:** Yağmurun çok yağdığı aylar. (Denizli)
- **Curlamak:** Gök gürleyerek yağmur yağması. (Denizli, Bilecik)
- **Çakal Yağmuru:** Güneş varken yağan yağmur. (Balıkesir, İstanbul, Ordu, Giresun, Denizli, Trabzon, Rize, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, Mersin)
- **Çalgın:** Çisenti, az yağan yağmur. (Ordu)
- **Çalgun:** Sağanak yağmur. (Ordu)
- **Çapraz:** Sulu sepken kar. (Sivas, Ankara, Antalya)
- **Çavurgun:** Birdenbire yağan yağmur. (Giresun)
- **Çığışık:** Bulgurcuk denilen kar taneleri. (Antalya)
- **Çığsık:** Sürekli olarak yağan kar. (Ankara)
- **Çığsık:** Sürekli olarak yağan yağmur. (Ankara)
- **Çımık:** Kar ile karışık yağan yağmur. (Ordu)
- **Çımık:** Yağmurla karışık yağan kar. (Ordu)
- **Çıppın:** Sağanak halinde yağan şiddetli yağmur. (Afyokkarahisar)
- **Çilibik:** Don, kırağı. (Kütahya)

- **Çoban Islatan Yağmur:** Yavaş yağın yağmur. (Burdur)
- **Çolgın:** Rüzgarla beraber serpinti şeklinde yağın yağmur. (Trabzon)
- **Darus:** Ekim ayında yağın yağmur. (Tokat)
- **Doburcuk:** İri taneli yağmur. (Edirne)
- **Döşek:** Az miktarda yağın ilk kar. (Hatay)
- **Efek:** Toz gibi yağın kar. (Konya)
- **Eğış:** Yavaş yavaş yağın yağmur. (Muğla)
- **Eğış:** Sert ve küçük taneler halinde yağın kar, bulgurcuk. (Muğla)
- **Ergün:** Sulu kar, sulu sepken. (Amasya)
- **Esirgin:** Tipi, kar fırtınası. (Samsun, Ordu, Sivas)
- **Eyeralmaz:** Kuzeybatıdan gelen yağmur. (Manisa)
- **Fırıška:** Rüzgar etkisiyle serpinti halinde yağın yağmur. (Antalya)
- **Fışan:** Rüzgarla karışık yağın kar ya da yağmur. (Bilecik, Eskişehir, Bolu, Ankara)
- **Fışgın:** Sürekli yağmur. (Isparta, Aydın, Eskişehir, Kahramanmaraş, Muğla)
- **Fışka:** Yağmur. (Konya)
- **Fışan:** Tipi, esintili kar. (Ankara)
- **Geyik Buzağılamak:** Güneşli havada yağmur yağması. (Kütahya)
- **Gıcıtmaq:** Şiddetli karla karışık yağmur yağması. (Niğde)
- **Gırcı:** Küçük taneli dolu. (Afyonkarahisar, Isparta, Denizli, Eskişehir, Giresun, Sivas, Ankara, Kayseri, Nevşehir, Niğde, Konya, Mersin)
- **Gilirik:** Küçük taneli kar. (Gümüşhane)
- **Gongaylı Yağmur:** Hızlı yağın yağmur. (Denizli)
- **Gövdünloğlu Yağmuru:** Hafif fakat sürekli yağın yağmur. (Samsun)
- **Guguçi:** Dolu. (Rize)
- **Gugus:** Küçük dolu tanesi. (Trabzon)
- **Guydu:** Yağmurun çok şiddetli yağması. (Kahramanmaraş)
- **Gügük Kıışı:** Nisan ayı içinde yağmurlu ve soğuk günler. (Samsun)
- **Gügürçük:** Küçük dolu tanesi. (Kocaeli)
- **Güldürümlü:** Şiddetli yağmur. (İzmir)
- **Gün Yağmuru:** Güneş varken yağın iri damlalı yağmur. (?)
- **Gündoğdu Yağmuru:** Hafif ve ıslatıcı yağın yağmur. (Sivas)
- **Güzlek:** Sonbahar yağmuru. (Şanlıurfa, Gaziantep), 2.Sonbahar soğuşu. (Balıkesir)
- **Halaz:** Dolu. (Trabzon, Gümüşhane, Rize)
- **Hoşkokola:** Sert kar, dolu. (Artvin)
- **Hülü:** Yağmur. (Trabzon)
- **İbo:** Kırığı. (Kastamonu)
- **İkmezimek:** Kuvvetli yağmur ya da fırtınanın hafiflemesi. (Gaziantep)
- **Kabarcıklı:** Sık ve küçük damlalarla yağın yağmur. (Konya)
- **Kabarcıklı:** İri damlalı yağmur. (Isparta, Bilecik), 2. Sık ve küçük damlalarla yağın yağmur. (Konya)
- **Kadıkaçıran:** Birkaç gün süren yağmur. (Antalya)
- **Karaçilen:** Sisli havada ince ince yağın yağmur. (Edirne)
- **Karagiren:** Sulusepken. (Kastamonu, Sivas, Ankara)
- **Kardöşeği:** Çiğ. (İstanbul)
- **Kardöşeği:** Kar yağmadan önce yağın sulu kar taneleri. (Kastamonu)
- **Karyeyen:** Yerde kar varken yağın ve karları eriten yağmur. (Sivas)
- **Karzinaklamak:** İnce ince yağın karların savrulması. (Gümüşhane)
- **Kavuklu Yağmur:** İri taneli bahar yağmuru. (Ankara)
- **Kay:** Yağmur, yaz yağmuru. (İzmir, Tokat, Eskişehir, Ordu)
- **Kepek Kar:** Susuz, tane tane yağın kar. (Konya, Adana)
- **Kevsere:** Sisli havalardaki çilenti. (Denizli)
- **Kıravu:** Kırığı. (Ordu)
- **Kırçamak:** Yağmur ve karın yavaş yavaş yağması. (Kütahya)
- **Kırçıl Yağmak:** Küçük dolu yağması. (?)

- **Kırçım Atmak:** Sulu kar yağması. (Çanakkale)
- **Kırçım: Sulu kar.** (Çanakkale)
- **Kırçımak:** İnce ince kar yağması. (Denizli, Kütahya)
- **Kırçımak:** İnce ince yağmur yağması. (Bilecik)
- **Kırımsa:** Dolu. (İzmir, Çanakkale, Bursa, Bilecik, Bolu, İstanbul, Samsun, Kayseri, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)
- **Kırımsa:** Kırağı. (Erzincan, Sivas, Konya)
- **Koparan:** Genellikle yağmurun geldiği ve yağdığı yön. (Çorum)
- **Korkut:** Büyük dolu tanesi. (Ordu, Artvin)
- **Koyun Ayağı:** İnce ince yağın yağmur, ahmak ıslatan. (Ankara)
- **Kökçe Giren:** Kışın lodos yeliyle ince ince yağın yağmur. (Ankara)
- **Kürt Yarması:** Küçük dolu. (Artvin, Bayburt, Erzurum, Kars)
- **Kürtük:** Yeni yağın yumuşak kar. (Kırklareli), 2. Sertleşmiş, buz tutmuş kar. (Bolu)
- **Lapak:** İri kar parçası. (Eskişehir)
- **Lik:** Kıracağının sıcaklık nedeniyle su damlasına dönüşmesi. (Adana)
- **Mercimekli Yağmur:** Mercimek gibi taneli yağın yağmur. (Burdur)
- **Ot Yağmuru:** Güneşli havada yağın iri taneli yağmur. (Antalya)
- **Otkabartan:** Küçük taneli dolu. (Kastamonu)
- **Öksüzpalan:** Yavaş yavaş yağın kar. (?)
- **Ökütüyü:** İnce ince yağın yağmur. (Muğla)
- **Pesin:** Kıracağı. (Afyonkarahisar, Bursa, Ankara)
- **Pösenti:** Küçük kar ve yağmur taneleri. (Malatya)
- **Pus:** Dalların üstündeki donmuş kar. (Giresun)
- **Pük:** Yelle savrulmuş yağın kar, tipi. (Elazığ)
- **Pürsün:** Yağmurla karışık yağın kar, sulu kar. (Eskişehir)
- **Püsen:** İnce ince yağın kar, yağmur, çisenti. (Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Kayseri, Niğde, Adana)
- **Püsen:** Kırç. (Çorum, Ankara, Kırşehir, Konya)
- **Samla:** İri çığ damlası. (Adana)
- **Sebelep:** İnce ince yağın yağmur. (Afyonkarahisar)
- **Sepinti:** Kısa süreli ve az yağın yağmur, kar. (Afyonkarahisar, Burdur, Denizli, Kütahya, Konya, Antalya)
- **Sepkin:** Küçük dolu. (Adana)
- **Sepkin:** Sert yelle savrulan yağmur, fırtına. (Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Antalya)
- **Siğgin:** Hafif yağmur, serpinti. (Muğla)
- **Siğgin:** Yağmurun sel etkisiyle eğik inmesi. (Muğla)
- **Siğircik:** Bahar yağmuruyla yağın ince kar. (Kastamonu)
- **Siğircik:** İri damlalı yağmur. (Ankara)
- **Sineklemek:** Karın ufak ve seyrek yağması. (Adana)
- **Siygin:** Yelle birlikte yağın yağmur. (Denizli, Muğla)
- **Siyim:** İnce, hafif yağın yağmur. (Kütahya, Çorum)
- **Sulusepen:** Dolu ile birlikte yağın yağmur. (Mersin)
- **Sulusepkin:** Yağmurla yağın kar. (Eskişehir, Kahramanmaraş, Ankara, Adana, Edirne)
- **Şapa:** Karla karışık yağmur. (Kırşehir)
- **Şapalama:** Sulu kar. (Nevşehir, Kırşehir)
- **Şapırdaklı Yağmur:** Hızlı, iri iri yağın yağmur. (Konya, Adana)
- **Şepe:** Çığ. (Ağrı, Bitlis, Antalya)
- **Şıkırdım:** Hızlı yağmur. (İzmir, Tokat, Konya, Antalya)
- **Şılapona:** İri damlalarla yağın yağmur. (Artvin)
- **Şıpkın:** Sulu kar. (Mersin)
- **Şıpkın:** Yelle karışık yağmur. (Denizli, Manisa, Bursa, Eskişehir), 2. Sulu kar. (Mersin)
- **Şıvgın:** Fırtınayla yağın sert yağmur. (Denizli, Aydın, Bursa, Tokat, Eskişehir, Kocaeli, Çorum, Kahramanmaraş, Sivas, Yozgat, Ankara, Kırşehir, Kayseri, Niğde, Antalya, Muğla)
- **Şidirgi:** Hızlı yağmur. (İğdir, Kars)

- **Şifan:** Hızlı yağmur. (Kayseri)
- **Şiklor:** Dolu. (Muş)
- **Şilapla:** Sulusepken. (Erzurum)
- **Şişli Yağmur:** Kuvvetli yağmur. (Burdur)
- **Takkalı Yağmur:** Sürekli ve kuvvetli yağın yağmur. (?)
- **Tilkidüğünü:** Güneşli havada yağın yağmur. (Malatya, Şanlıurfa)
- **Tipsimek:** Yağmur çiselemek. (Bilecik)
- **Tiselemek:** Yağmurun ince ince yağması. (Isparta, Eskişehir, Kastamonu, Ankara)
- **Topalak:** Dolu. (Isparta)
- **Tozak:** İnce ince yağın yağmur. (Rize)
- **Tozak:** Toz gibi ince ince ve hafif yağın kar. (Isparta, Kütahya, Tokat, Eskişehir, Çankırı, Samsun, Giresun, Bayburt, Gümüşhane, Rize, Artvin, Erzurum, Erzincan, Bitlis, Elazığ, Sivas, Niğde, Bor)
- **Tozan:** Kar fırtınası. (Niğde)
- **Tuş:** Karların savrulduğu esinitili hava. (Kütahya)
- **Ümüklü:** Dolu. (Konya)
- **Yağmurcah:** Yağmurlu, yağışlı. (Kayseri)
- **Yarma:** Lapa lapa yağın kar. (Gümüşhane)
- **Yazgetiren:** Ufak taneli dolu, kırcı, kuzu dişi. (Niğde)
- **Yetim Çemberi:** Sulu olmayan, yağınca biriken kar. (Adana)
- **Zerzemik:** Doluyla karışık yağın yağmur. (Ankara)
- **Zeyzan:** Hızlı yağın yağmur, bora, fırtına. (Konya)
- **Zığrdım:** Esintiyle savrulularak yağın karla karışık yağmur, çıvgın. (Denizli)
- **Zırzımık (Zırzamuk, Zırzımbık, Zırzımuk):** İri taneli dolu. (Çankırı, Bolu, Kastamonu), 2. Ufak dolu. (Çorum, Ankara, Çankırı, Amasya)
- **Zırzımık (Zırzamuk, Zırzımbık, Zırzımuk):** Ufak dolu. (Çorum, Ankara, Çankırı, Amasya)
- **Zimpiri:** Kırağı. (Malatya, Sivas)
- **Zomzalak:** Kırağı. (Adana, Kahramanmaraş)
- **Zopgun:** Çisenti, sis. (Adana, Mersin)
- **Kış:** Kar. (Manisa, Bolu)
- **Uyku Senesi:** Yağışlı giden yıl. (Samsun)

KAYNAKÇA

AKALIN, Ş. H. (2002). Atatürk Döneminde Türkçe. *Türk Dili* , 39.

ATALAY, İ. (2004). *Doğa Bilimleri Sözlüğü (Coğrafya- Ekoloji-Ekosistem)*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

ATALAY, İ. (2010). *Uygulamalı Klimatoloji*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Derleme. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü (Cilt I)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

- Derleme. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü* (Cilt II). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Derleme. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü* (Cilt III). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Derleme. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü* (Cilt IV). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Derleme. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü* (Cilt V). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Derleme. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derlemeler Sözlüğü* (Cilt VI). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- GAFUR, A., ÇELENK, Ş., & TOLAY, G. (1982). *Hidrometeoroloji*. Ankara: Meteoroloji Teknik Lisesi.
- GÜL, M. (2013). Türkçe Sözlükler Üzerine Bir Deneme. *The Journal of Academic Social Science Studies* , 519-522.
- KORKMAZ, Z. (1995). *Anadolu Ağzıları Üzerine Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar* (Cilt II). Ankara, Ankara: TDK Yayınları.
- UZUN, M. (2017). Dil Seferberliği Kapsamında Birinci Derleme Çalışması: Rize Örneği Çalışması. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi* , 111.
- WACH, E. (2013). *Learning About Qualitative Document Analysis*.